

YENİ KARIYER YOLLARINA AÇILAN YEŞİL PENCERE

Özge YALÇINER ERCOŞKUN | Dilek EKŞİ
Sinemis Yayınları, 2013, 217 Sayfa

Gamze SATILMIŞ¹

Doğa da bulunandan fazlasını tükettiğimiz ve taşıma kapasitesinin üstüne çıktığımız bu çağda yaşanan çevre sorunları, kirlilik, küresel iklim değişikliği, kaynakların bilinçsizce tüketilmesi, dünyanın ekolojik dengesinin bozulması gibi konular hepimizin bildiği gibi dünya çapında büyük bir problem yaratmaya hatta doğal felaketler, ekonomik kayıplar ve işsizliğe neden olmaya başlamıştır. Dolayısıyla dünyayı daha yaşanabilir hale getirmek, çevre dostu düşük karbonlu bir hayat tarzına geçmek ve bununla birlikte enerji verimliliğine ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmek zorunlu hale gelmiştir. Problem açık ancak çözüm ne? İşte tam bu noktada cevap olarak yeşil dönüşüm kavramı karşımıza çıkıyor. Yeşil dönüşümle bir yandan çevre sorunlarına çözüm aranırken, diğer yandan beraberinde getirdiği yeşil işler, yeşil meslekler ve yeşil yaka gibi yeni kavramlarla yeni kariyer fırsatları yaratılmakta ve yeni iş kollarının açılmasına imkân sağlanmaktadır. “Yeni Kariyer Yollarına Açılan Yeşil Pencere” kitabı da bu kavramların tanımının yapılması, avantajları, önlerine çıkan engeller ve bu kavramların Türkiye’deki durumu hakkında bilgiler sunuyor.

Kitap Sürdürülebilirlik ve Yeşil Dönüşüm, Yeşil Dönüşümde Örnek Bir Sistem Tasarımı, Yeşil Dönüşümle Ortaya Çıkan Yenilikler, Yeşil İşler, Türkiye’de Sürdürülebilirlik ve Yeşil Dönüşüm olmak üzere 5 bölüm ve bunların alt bölümlerinden oluşuyor. Ayrıca kitapta yeşil yakalı tanımı ve bu tanımın Türkiye’de ki karşılığını bulmaya yönelik, sürdürülebilirlik üzerine çalışma yapan pek çok kurum, STK, üniversite, firma vb. gibi çeşitli kurumlarda çalışan farklı mesleklerdeki kişilerle görüşmelere yer veriliyor. Yine sürdürülebilirlik, yenilenebilir enerji, ortak bilinci geliştirme çalışmaları, enerji verimliliği gibi konularda gerçekleştirilmiş 9 tane başarılı uygulama öyküsü sunuluyor. Türkiye’de farklı sektörlerden konu uzmanları ile yapılan bu söyleşiler ve başarı örnekleri, Dünya’dan bazı ilginç çalışmalar ve kaynak web siteleri kitabın bel kemiğini oluşturuyor.

Kitaba “yeşil yaka” teriminin ülkemizdeki karşılığını bulmak amacıyla yola çıkılmış olsa da, araştırmalar sonucunda “Yeşil yakalı” kavramını belirli bir meslek grubuyla tanımlamaya çalışmanın sınırlayıcı olacağı için bu çabanın çok verimli olmayacağına kanaat getirmiş bu nedenle de bunun yerine; sürdürülebilirlik teriminin üzerine odaklanarak, sürdürülebilirlik tanımının ne olduğu ve Türkiye’de pratikte neyi ifade ettiği gerekli bilincin gelişmesi ile beraber ortaya çıkacak istihdam fırsatlarını bu doğrultuda yürütülen çalışmaların neleri içereceği, bu çalışmalarda görev alanların hangilerinin yeşil yakalı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğini değerlendirmiştir.

Yine kitapta sürdürülebilirlik alanında çalışmalar yapan her sektörün yeşil sektör, her bireyinde yeşil yakalı olarak adlandırılmayacağı üzerinde durulmuştur. Burada esas olanın yapılan çalışmanın amacına ulaşırken hem sonucun hem de bu sonucu elde etmede gerçekleştirilen her aşamanın benimsenen yeşil vizyona uygun olması ve sürdürülebilirlik ilkelerinin dışına çıkılmaması olduğu anlatılmıştır.

Kitaba göre ‘yeşil yakalı’ olmak, bireysel ve kurumsal boyutlarda ele alınabilir. ‘Yeşil yakalı’ olmak öncelikle hayatı bireysel bir algılayış biçimidir. Dünya yaşayan bir organizmadır ve bu organizma bir

¹ Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

yaşam ağı olarak kabul edilirse her şey birbiriyle ilişkilidir. Örneğin, toprağı tüketmeden topraktan verimli ürünler alabilmenin topraktaki solucanların ve mikro organizmaların yaşayabilmesine bağlı olduğunu bilen bir çiftçi, kimyasal gübre kullanmayacaktır. Bir ev hanımı kızartma yağlarını lavaboya dökmek istemeyecektir, bilecektir ki denizlere, yeraltı sularına sızan kızartma yağları nedeniyle sudaki milyonlarca faydalı mikro-organizma zarar görmekte ve içme suları kirlenmektedir. Eğer kirlletmeye devam ederse sadece yaşayan diğer canlıların yaşam hakkını yok etmekle kalmayıp ileride torununun temiz su kaynaklarına ulaşma hakkını da kısıtlamış olacağı bilincinde olacaktır. Kurumsal açıdan yeşil yakalı olmak ise, işverenin çalışanına MaxNeef'in ihtiyaçlar teorisinde belirtilen insan ihtiyaçlarına cevap verebilecek çalışma ortamını sunması olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede, çalışma sürelerinin uzunluğu, adaletsiz ücret dağılımı, çalışanlara kariyerlerini ilerletme fırsatı sunmamak ve buna imkân vermemek, cinsiyet ayrımcılığı, çalışanların görüşlerini rahatça ifade edebileceği ortamların oluşmaması gibi durumlar ihtiyaçların karşılanamadığı durumlar olarak sıralanabilir.

Kurum içindeki bir çalışan rolünde yeşil yakalı olma anlayışı; çalışanın uzman olduğu alanda işini en iyi şekilde yapmak istemesi, çalıştığı kuruma yenilikçi yaklaşımlarla değer katması bunun için hevesli olması olarak tanımlanabilir. Kurumun yöneticileri açısından yeşil yakalı olmak; doğaya duyarlı ürünler ve hizmetler geliştirmeye yönelik sürdürülebilir stratejiler belirlemek, doğal süreçlerden esinlenen işlevsel sistemler kurmak beşeri sermaye odaklı ve uzun uğraşlar sonucu yetiştirilen deneyimli bireyleri elde tutmak olarak tanımlanabilir.

Aslında kitapta vurgulanan belki de hepsinden önemlisi, sektör, meslek ve mevkii ne olursa olsun bütün çalışanlarda “yeşil yakalılar” olarak isimlendirebileceğimiz bir tutum ve yaklaşım değişiminin artık bir zorunluluk halini almasıdır. Yani aslına bakılırsa artık yakın bir gelecekte her pozisyon yeşil yakalı olacaktır. Çünkü bütün dünya çevre bilincini, sürdürülebilirlik ilkelerini göz ardı edemeyecek ve hatta bunları yaşamın tam merkezine koyacak kişilere sektörleri emanet etmek durumundadır. Buna paralel olarak kitapta, başta üst yönetim ve insan kaynakları olmak üzere bu kavramları içselleştirmiş bireylerin ön plana çıkacağı bir dönemde olduğumuz ve bu bağlamda da artık güncel teknik bilgiye sahip, bilinçli, yeni teknolojilere açık ve hevesli yöneticilerin yanı sıra, çalışanların da küresel bilgiye ulaşabilen, değişime ve gelişime açık bireyler olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Dolayısıyla gençlerin kendilerini “yeşil yakalı” olmaya hazırlamalarının şart olduğu çünkü çevre bilinci ve sürdürülebilir kalkınma konularına mutlaka odaklanıp bu kavramları içselleştirmelerinin kariyerlerinin gelişiminde onlara büyük bir avantaj sağlayacağı görülmektedir. Bunların yanında bireysel olarak da yeşil yakalı olmanın bu bilincin toplumda uyandırılmasının bir gereksinim olduğunun altı çizilmiştir. Bu nedenle de kitap sürdürülebilir yaşam ve yeşil dönüşüm için yol gösterici bir kaynak niteliğindedir.

Günümüzde Türkiye'nin en önemli sorunlarından birinin işsizlik olduğu düşünüldüğünde çevre ve çevresel istihdam konuları en çok ilerleme kaydedilmesi gereken konulardır. Öyleyse yeşil yakalı istihdamı ve özellikle bu konuda kalifiye eleman yetiştirmek Türkiye için önemli bir adımdır. Bu doğrultuda kitapta Türkiye'deki iş olanaklarını değerlendirmeden önce, yeşil dönüşüm ve kapsamı ile ilgili açıklamalara, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler'in kullandığı tanımlar ve sayısal değerlere yer verilmiş, bunlarla ilgili uluslararası standart ve yaptırımlara değinilmiştir. Ardından dünya ölçeğinde “yeşil sektörde” ne gibi “yeşil işler”in var olduğu ve bu işlerin yerel yönetimlerle ilişkisi ele alınmıştır. Böylece, yeşil dönüşüm ve sağladığı iş olanaklarının ülkemizdeki durumunu görmeye fırsat tanınmıştır. Kitabın önemli bir kısmını oluşturan “Türkiye’de Sürdürülebilirlik ve Yeşil Dönüşüm” adlı bölüm iki alt başlık altında ele alınmıştır. İlk bölümde ülkemizde sürdürülebilir çevre ile bağlantısı olabilecek sektörler teker teker ele alınmış, bu sektörlerdeki yeşil iş potansiyelleri tanımlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de yeşil dönüşüm sürecinde, Ulaşım Sektörü, İmalat Sektörü, Tarım Sektörü, Teknoloji

Alanı, Eczacılık ve Tıp Alanı, Yenilenebilir Enerji, İnşaat Sektörü, Yalıtım Sektörü, Ekoturizm, Ar-Ge Çalışmaları ve Atık Yönetimi, Yayıncılık olmak üzere 11 adet potansiyel gelişime açık alan incelenmiştir

Bunun sonucunda Türkiye’de henüz yeşil dönüşümde gereken ilerlemenin gösterilmediği görülmüştür. Buradan yola çıkarak ikinci alt başlık altında “şirketler yeşil dönüşüme neden önem vermelidir? sorusu yöneltilmiş, böylece girişimcilere ve yöneticilerine yol gösterilmesi hedeflenmiştir. Özellikle bu bölümde bankalardan, STK’lardan, üniversite ve meslek yüksekokullarından, belediyelerden uzman görüşlerine ve yapılan işlere ayrıntılı şekilde yer verilmiş, bu görüşler Türkiye’deki süreci ortaya koymuştur. Ancak bakıldığında oldukça geniş bir perspektifte, çok değişik iş kollarında yeşil yakalılara ihtiyaç duyulduğu da görülmüştür. Buda yeni iş imkânlarını ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla gençlerin kendilerini “yeşil yakalı” olmaya hazırlamalarının şart olduğu çünkü çevre bilinci ve sürdürülebilir kalkınma konularına mutlaka odaklanıp bu kavramları içselleştirmelerinin kariyerlerinin gelişiminde onlara büyük bir avantaj sağlayacağı belirtilmiştir. Bunların yanında bireysel olarak da yeşil yakalı olmanın bu bilincin toplumda uyandırılmasının bir gereksinim olduğunun altı çizilmiştir. Bu nedenle de kitap sürdürülebilir yaşam ve yeşil dönüşüm için yol gösterici bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Yapılan görüşmelerin bazılarında ‘yeşil yakalı’ ile ‘yeşil meslek’ kavramları arasında ince bir çizgi ile ayırım yapılmaktadır. Bunun yanında hiçbir yaka tanımının olmaması gerektiğini vurgulayan görüşlerin de olduğu görülmüştür. Bu nedenle kitapta, ‘yeşil meslekler’ tanımının, çevre mühendisi veya atık dönüşüm sisteminde çalışan teknisyen gibi pozisyonun içeriğinden kaynaklı mesleklere yönelik kullanılması uygun bulunmuştur. Bu bağlamda ‘yeşil meslekler’ kapsamındaki gelişmeler aşağıdaki gibi temel olarak üç grupta ifade edilmiştir: İlk grup olarak ziraat mühendisliği enerji mühendisliği vb. gibi günümüzde ön plana çıkan meslekler kabul edilirken ikinci grupta sürdürülebilirlik danışmanları, güneş paneli teknisyeni, LEED uzmanı gibi yeni ortaya çıkan meslekler yer almaktadır. Son olarak 3. Grupta ise güneş paneli üreten bir firmada çalışan finans uzmanı gibi, meslek olarak yeşil meslek grubundan olmasa da yeşil işler sektöründe çalışanlar bulunmaktadır.

Bu bağlamlar altında kurumların İnsan Kaynakları bölümlerinde, geleceğin iş fırsatlarına önemli derecede etkileyen yeni bir yaklaşım geliştirilmiştir. Sürdürülebilirliğin kurumlarda yaygınlaştırılması ve çalışanları tarafından benimsenmesi, sivil toplum kuruluşları ile birlikte sosyal sorumluluk projeleri geliştirmek, kurum içi gönüllü çalışma sistemleri oluşturmak, ailelerin eko-ayak izini ölçmek, çocuklarına eğitim fırsatları yaratmak gibi çalışanların ailelerini de kurum kültürüne ve sürdürülebilirlik anlayışına dâhil edecek aktivitelerde bulunmak insan kaynaklarının yeni öncelikleri arasında sayılmaktadır. Diğer taraftan Sürdürülebilirlik kavramını benimsemesi kişilerin iş başvurularında ve kariyerlerini ilerletmede büyük önem kazanacak, yeşil dönüşüme bağlı uzmanlaşmaya ihtiyaç duyan alanlarda kurum çalışanlarına bu yönde eğitimler vermek gereklilik haline gelecektir.

Kitap, üniversite ve meslek yüksekokullarındaki yeşil dönüşüme yönelik çabaları da buralardaki sürdürülebilir çevre kapsamındaki ar-ge çalışmaları, yüksek lisans programları disiplinler arası ortak çalışmalar, meslek kursları, uzmanlık eğitimleri üzerinden ortaya koymaktadır. Bu nedenle üniversitelerde sürdürülebilirlik kavramının ele alınması ve öğrencilerin bu kavramı deneyimleyebilmesi için imkânlar yaratılması önemli olacaktır. Kitapta da belirtildiği gibi “Çok yakın gelecekte, iş dünyasında ve kamuda yeşil işlerde bilgi ve deneyim sahibi olanlar öncelikle ve sıklıkla aranacağından rekabet, açık bir farkla yeşil dönüşüm fırsatlarını görebilen öğrencilerin lehinde olacaktır.”

Diğer taraftan Yeşil yakalı mesleklerin orta sınıfı kuvvetlendirdiği, yoksulluğa karşı ekonomik olarak kendi kendine yeterlilik sağladığı, Yerel ekonomileri desteklediği ve hem kırdan hem kentte toplulukların yeniden oluşturulmasını sağladığı gibi konulardan söz ediyor. Buna yönelik olarak da kitapta kamu

politikaları ve yerel politikalarla iş dünyasında ufuk açmak, bazı firmaların yapamayacağı alt yapıyı kurmak ve tüm aktörler için uygun zemini oluşturma ve yasal düzenlemeleri yaratmak için yeşil projeler Ar-Ge desteği ve fon arayışı içinde olmak gerekliliğinden bahsediliyor ve öneriler sunuluyor. Bunu sağlamak içinde stratejik bir bakış açısıyla çevre konusunda vizyon geliştiren ve eyleme geçen, yeşil yakalılar konusunun geleceğin en gelir getirici işlerinden biri olduğunu görebilen yöneticilerin önemli olduğu belirtiliyor.

Sonuç olarak söylenebilir ki kitap; Yeşil kariyer düşünen bu kavramın içeriğini merak eden ve bu yönde ilerlemek isteyenler için yol gösteren bir harita sürdürülebilirlik çalışmalarının topluma duyurulmasında yeşil dönüşümün desteklenmesinde ve toplumda bu bilincin uyandırılmasında bireylere yeni pencereler açan başka dünyalarında mümkün olduğunu gösteren bir rehberdir. Bununla birlikte kitap sürdürülebilir çevre olgusunun gerektirdiği yeni meslek alanlarına odaklanarak ülkemizdeki yeşil kariyer yazınındaki önemli bir eksikliği gidermiştir. Ayrıca Kitabın en iyi yanlarından biride bu kavramların sadece akademik çevrelerce değil toplumun tüm kesimlerince benimsenmesi ve günlük hayatta karşımıza çıkan kavramlar haline gelmesini hedeflemesi ve bu doğrultuda yazılması. Ancak kitap, sürdürülebilir çevre ile ilgilenen herkese yönelik hazırlanmış olsa da, en çok öğrencilere faydalı olacaktır. Çünkü yeşil dönüşüm, yeni neslin işsizlik sorununa bir çözüm olabilir. Bu bağlamda özellikle öğrenciler kitapta kendi geleceklerine ve kariyerlerine yön verecekleri fikirle karşılaşabilir, geleceğin yeşil yakalıları, yeşil vizyona sahip üst düzey yöneticileri veya yeşil sektör girişimcileri olabilirler.